

ENGLESKI KAO GLOBALNI JEZIK: JEZIČKA GLOBALIZACIJA I JEZIČKI PURIZAM

Pojava i razvoj globalizacije usloveli su da engleski jezik postane sredstvo međusobnog sporazumijevanja na globalnom nivou. Zahvaljujući raznim vanjezičkim faktorima, posebno vojno-političkoj moći Velike Britanije i rapidnom ekonomsko-tehnološkom usponu SAD, engleski jezik se širom svijeta koristi kao službeni ili kao glavni strani jezik. Na taj način, stvoren je prostor za nekontrolisani priliv anglicizama s jedne, ali i za jezički purizam i snažan otpor prema ovim riječima, s druge strane. Ovaj rad upravo nastoji da ponudi pregled vladajućih stavova koji u lingvističkoj literaturi postoje prema engleskom kao globalnom jeziku. Posebna pažnja data je, pritom, načinu na koji je ova tema sagledana na prostoru BHSC¹ jezika. Konačno, ukazujući na nemogućnost prisilnog čišćenja jezika od anglicizama, kao i na naučnu neutemeljenost tvrdnji da engleski jezik predstavlja globalnu prijetnju po druge jezike, u radu se skreće pažnja na važnost zauzimanja deskriptivnog pristupa u proučavanju jezika.

Ključne riječi: globalizacija, engleski jezik, globalni jezik, anglicizmi, purizam, BHSC jezici

1. Uvod

Prisustvo engleskog jezika u medijima, obrazovanju, formalnoj i neformalnoj komunikaciji čini ga danas globalnim jezikom. U opisu engleskog jezika kao takvog, u literaturi se sa istim ili sličnim značenjem koriste termini kao što su *globalni jezik*, *lingva franka*, *internacionalni*, *međunarodni jezik*, *svjetski jezik*... Za koji god naziv se opredijelili, neosporno je da je engleski stekao status kakav nijedan jezik na svijetu nije uspio do sada.

Ovaj rad ima za cilj da ponudi pregled vladajućih stavova po pitanju uticaja engleskog kao globalnog jezika, odnosno prema prisustvu anglici-

* jovanadj@ucg.ac.me

1 Radi jedostavnosti u nazivu jezika, u radu koristimo skraćenicu BHSC za bosanski, hrvatski, srpski i crnogorski jezik.

zama kao direktnoj posljedici takvog uticaja. Polazeći od globalizacije kao glavnog uzročnika apsolutne dominacije engleskog jezika, u radu se prvo nudi objašnjenje ovog fenomena. Njemu se, potom, pristupa iz lingvističkog ugla, pa se definiše koncept globalnog jezika i obrazlažu glavnidruštveno-istorijski činioci koji su uticali da engleski jezik dobije takav status. Kroz prizmu osnovnih postulata jezičkog purizma, kao nezaobilaznog fenomena u kontekstu međujezičkih kontakata i pozajmljivanja, u centralnom dijelu rada opisuje se način na koji se percipira raširena upotreba i snažan uticaj engleskog jezika. Mišljenja su podijeljena i u zavisnosti od intenziteta jezičkog nacionalizma variraju od purizma do antipurizma, tj. od snažnog otpora prema pozajmljenicama do njihovog nekontrolisanog prihvatanja. Osim što variraju od jedne do druge jezičke zajednice, oprečni stavovi prisutni su vrlo često i unutar samih ovih zajednica, što je sve ilustrovano kroz prikaz dominantnih stavova u lingvističkoj literaturi. Posebna pažnja data jenačinu na koji je ova tema sagledana na prostoru BHSC jezika, na kome i uprkos međusobnom (jezičkom) antagonizmu i nacionalizmu, prevladava otvoren odnos prema engleskom jeziku. Na samom kraju, ukazuje se na važnost deskriptivnog pristupa proučavanju jezika i prednosti koje uticaj engleskog ima na nivou globalne komunikacije.

2. Globalizacija

Većina definicija globalizacije usmjerena je na ekonomske aspekte ovog pojma, što je rezultat i njegove prvenstvene upotrebe u polju ekonomije i finansija. Sami termin prvi put je upotrijebljen, naime, u vezi sa ispitivanjem tržišta u naučnom članku „Globalizacija tržišta“, objavljenom 1983. godine u autorstvu američkog profesora sa Harvarda, Teodora Levita (Jovičić, Gračanin 2013: 37). Od tržišne, ekonomske zavisnosti među zemljama, termin se proširio na međunarodnu političku, tehnološku i kulturnu zavisnost i povezanost, što najbolje ilustruje njegova definicija od strane Svjetske zdravstvene organizacije:

Globalizacija ili povećana međusobna povezanost i međuzavisnost ljudi i zemalja, generalno uključuje dva povezana elementa: otvaranje granica u cilju brzog protoka robe, usluga, finansija, ljudi i ideja preko međunarodnih granica, kao i promjene u institucionalnim i političkim sistemima na internacionalnom i

nacionalnom nivou koje kao takve olakšavaju ili promovišu pomenuti protok.²

Globalizacija se često izjednačava sa terminima kao što su *evropeizacija*, *vesternizacija*, a posebno *amerikanizacija*, pa čak i *mekdonaldizacija* (Ritzer 1998; Antonio, Bonano 2000; Ritzer & Stillman 2003). Kao fenomen međupovezanosti i međuzavisnosti ljudi širom svijeta, globalizacija predstavlja, međutim, širi pojam od pomenutih koji se odnose na procese širenja zapadne, evropske, a naročito američke kulture i uticaja. Posebno se mogu smatrati pogrešnim i neopravdanim negativne konotacije globalizacije koje su svoj izraz našle u terminima *amerikanizacija* i *mekdonaldizacija* jer sami fenomen globalnog povezivanja nije ni započet na američkom prostoru i u vrijeme uspona SAD kao vodeće svjetske sile. Nastanak globalizacije, naime, u tijesnoj je vezi sa težnjom za intenzivnijom razmjenom robe i slobodnom trgovinom još u periodu britanskog carstva i industrijske revolucije. Pomenuta težnja znatno je, zatim, intenzivirana posle II svjetskog rata kada je trebalo obnoviti stabilnost i ekonomski ojačati razorene zemlje. Umanjenje carinskih dažbina među različitim zemljama uticalo je na sve veće otvaranje granica i osnivanje internacionalnih firmi i korporacija sa sjedištima u različitim djelovima svijeta, čime je omogućena veća umreženost, ali i zavisnost ljudi u ekonomskom i poslovnom smislu. Osim ekonomskog, kao najvažnijeg aspekta globalizacije, vremenom je sve više na značaju dobijao i politički aspekt ovog fenomena. On se ogleda u intenziviranju saradnje među državama, u međunarodnim pregovorima, poveljama, a posebno u osnivanju i uključivanju sve većeg broja zemalja u međunarodne zajednice i društva kao što su Ujedinjene nacije, NATO, Evropska unija i sl. Globalna tržišna i politička povezanost uslovlila je takvu povezanost i u ostalim poljima ljudske aktivnosti – u polju nauke, tehnologije, muzike, umjetnosti, zabave i sl, pa je proces globalizacije uspio da obuhvati sve sfere savremenog života (Lončar 2005; Galović 2017).

2 “Globalization, or the increased interconnectedness and interdependence of people and countries, is generally understood to include two interrelated elements: the opening of borders to increasingly fast flows of goods, services, finance, people and ideas across international borders; and the changes in institutional and policy regimes at the international and national levels that facilitate or promote such flows.” <http://www.who.int/topics/globalization/en/>

Sa sve većom pojavom međunarodnih organizacija, intenzivnijim kulturnim umrežavanjem, putovanjima i migracijama ljudi, kao i razvojem telekomunikacionih sredstava, a posebno interneta, omogućena je veća povezanost i stvoren dojam blizine i u odnosu na najudaljenija društva i prostore. Na taj način došlo je do stvaranja tzv. *globalnog sela*³, tj. svijeta u kom je brz i lak pristup i kontakt postao moguć u bilo kom trenutku (Milardović 2010). Upravo je ova međupovezanost ljudi i zemalja u raznim segmentima stvorila potrebu i za jednim jezikom kao zajedničkim sredstvom komunikacije. Globalnom selu bio je potreban zajednički – globalni jezik. I s obzirom na to da moć jezika zavisi od moći njegovih govornika (Crystal 2003), globalni jezik mogao je da bude onaj jezik čiji su govornici uživali najveću moć u periodu nastanka i razvoja procesa globalizacije. To je bio, kao što i dalje jeste, upravo engleski jezik.

3. Engleski kao globalni jezik

Iako je danas zbog svog globalnog statusa poznat kao najveći jezik davalac, engleski je nekada bio jedan od najotvorenijih jezika za strane uticaje. U prilog ovoj tvrdnji govori podatak da pozajmljena leksika u engleskom dolazi čak iz više od 350 jezika, pri čemu preko tri četvrtine njegovog vokabulara vodi porijeklo iz romanskih, odnosno klasičnih jezika (Crystal 2003: 23). Razlog za ovako veliki broj pozajmljenica u engleskom duguje se brojnim kontaktima stanovništva britanskog ostrva sa raznim narodima, njihovim kulturama i jezicima (vidjeti Baugh 1951; Brook 1958; Berndt 1982; Claiborne 1991; Culpeper 2005...). Iako je engleski zadržao otvorenost prema stranom materijalu, danas je ova situacija sasvim drugačija. Od jezika koji je tokom svog razvoja aktivno figurirao kao jezik primalac, engleski je zahvaljujući svom globalnom statusu postao dominantni jezik davalac.

U objašnjenju fenomena kakav je globalni jezik, oslanjamo se na stav Dejvida Kristala prema kojem (2003: 3) jezik stiče status globalnog onda kada u zemljama u kojima nije maternji dobije posebnu ulogu – kada postane službeni, zvanični jezik te zemlje ili kada u njenom obrazovnom sistemu stekne prioritet u odnosu na ostale strane jezike. Engleski jezik

3 Sintagma je prvi put upotrijebljena 1960. godine u radu kanadskog naučnika Maršala Meklauna (<https://www.etymonline.com/word/global>). Predstavljamo metaforu modernog života i svijeta, odnosno interneta koji je omogućio povezanost i sa najudaljenijim mjestima i ljudima na svijetu.

ispunjava oba pomenuta kriterijuma s obzirom na to da se, osim kao maternji – prvi jezik, širom svijeta koristi paralelno sa maternjim jezicima, bilo kao službeni, tj. drugi jezik ili kao glavni strani jezik. Protivno uvriježenom stavu da jezik dobija status globalnog zahvaljujući unutarjezičkim razlozima kao što su njegova gramatička, morfološka ili sintaksička jednostavnost, Kristal(2003: 9) naglašava važnost isključivo vanjezičkih razloga – prvenstveno vojne i političke moći njegovih govornika. S tim u vezi, isti autor pojašnjava kako se politička i vojna moć Velike Britanije najbolje ogleda u njenom kolonijalizmu u 16., 17. i 18. vijeku, koji je bio zaslužan za stvaranje Britanske imperije kao najvećeg carstva u historiji ljudske civilizacije (Crystal 2003: 29–72). U jezičkom smislu, britanski kolonijalizam u pomenutom periodu omogućio je ne samo širenje engleskog jezika unutar i izvan evropskog kontinenta, već i njegov status kao maternjeg na sjevernoameričkom i australskom kontinentu, a potom i kao službenog jezika u brojnim zemljama Afrike, Azije i južnog Pacifika. Iako je procesom dekolonizacije posle II svjetskog rata „sunce zašlo“⁴ u mnogim djelovima nekadašnje Imperije, engleski jezik zadržao se u svim djelovima, bilo kao maternji, bilo kao drugi, službeni jezik. Pomenuto geografsko širenje engleskog jezika najbolje predstavljaju *Tri koncentrična kruga engleskog jezika*, tj. trodjelni model rasprostranjenosti engleskog jezika (Kachru 1996), koji kroz detaljni opis širenja engleskog jezika ilustruje njegovu pluricentričnost ne samo u demografskom, već i u kulturnom, lingvističkom i literarnom smislu. I dok su britanska vojna i politička moć omogućile engleskom da dobije status globalnog jezika, rapidni uspon SAD u 20. vijeku omogućio mu je učvršćenje i produžetak takvog statusa. S tim u vezi, Gradol (1997: 14) objašnjava kako je, i uprkos kolonijalnom širenju Britanskog carstva, za status engleskog kao lingva franke danas ipak najviše zaslužna sveprisutna konzumeristička kultura, nastala kao direktna posljedica ekonomske i tehnološke moći Sjedinjenih Država. Osim njega, važnost vanjezičkih faktora za globalni status engleskog jezika pominje i Umberto Eko (1995: 331), koji nakon ekspanzije britanskog carstva kao ključne takođe navodi američku ekonomsku i tehnološku hegemoniju. I Kristal je saglasan da se globalna dominacija engleskog da-

4 Iako prvobitno smišljena da opiše rasprostranjenost velikih kolonijalnih sila u raznim krajevima svijeta, izreka „Imperija u kojoj sunce nikada ne zalazi“ u 19. i 20. vijeku isključivo sekoristi u vezi sa Britanskom imperijom, tj. za izuzetno veliki broj njenih kolonija – toliko veliki da je u svakom dijelu dana u nekoj od njih moralo sijati sunce.

nas duguje više ekonomskoj nego političkoj moći, ali naglašava i važnost „društveno-kulturnih“ faktora, tj. dominaciju obje zemlje u polju medija, nauke, obrazovanja, umjetnosti, kulture, mode, zabave i sporta(2003: 29).

Nasuprot opisanim, u literaturi su prisutni i drugačiji stavovi po pitanju vanjezičkih faktora i statusa engleskog kao globalnog jezika. U tom smislu izdvajaju se mišljenja lingvista kao što su Filipson i Skutnabb-Kangas, koji smatraju da je globalno prisustvo engleskog jezika posljedica njegovog planiranog, aktivnog propagiranja i institucionalizacije širom svijeta – tzv. *lingvističkog imperijalizma* (Philipson 1992; Skutnabb-Kangas 2002). Kao sami tvorac teorije lingvističkog imperijalizma, Filipson po analogiji sa pojmovima kao što su seksizam ili rasizam uvodi pojam *lingvicizam* i definiše ga kao vjerovanje, proces, odnosno pojavu pripisivanja poželjnih karakteristika jednom jeziku (engleskom) i njegovo plansko nametanje i dominaciju nad ostalima (1992: 54–55). U kasnijem radu, isti autor razrađuje glavne faktore za dominaciju engleskog jezika i dijeli ih na strukturalne i ideološke (2003: 64–65). U strukturalne, pritom, ubraja velika finansijska ulaganja u intenzivno propagiranje engleskog u školama i na univerzitetima, zahvaljujući čemu je ovaj jezik i postao radni jezik akademskog i poslovnog svijeta. Raširenu upotrebu engleskog jezika pomažu i *ideološki* faktori, tj. način na koji je on predstavljen u medijima – kao moderan, prestižan, jezik moći. O institucionalizaciji engleskog kao važnom faktorom za njegovu globalnu dominaciju piše i hrvatski lingvista Ivo Žanić, ističući kako je upravo postepeni prodor engleskog u razne međunarodne evropske institucije i organizacije učinio da dođe do situacije „što više jezika, to više engleskog“ (Žanić 2007: 223 u Barbarić 2011: 96), tj. do toga da se u ovakvim institucijama, i pored postojanja više zvaničnih, radnih jezika, uglavnom bira engleski. Osim pomenutih, i autori u okviru srpske lingvistike saglasni su da opisana dominacija engleskog jezika nije dobra po višejezičnost (Filipović 2009; Pavić Panić 2017) i ukazuju na neophodnost očuvanja jezičke raznovrsnosti (Momčilović 2012).

Na osnovu opisanog, evidentno je poklapanje stavova u literaturi po pitanju važnosti vanjezičkih faktora za pozajmljivanje iz engleskog, odnosno po pitanju statusa koji je ovaj jezik stekao u svijetu. Podijeljena su, međutim, mišljenja kada je riječ o načinu na koji su vanjezički činiooci obezbijedili engleskom jeziku takav status, pa se uočava razlika između lingvista koji smatraju da je povoljna geopolitička i ekonomska situacija u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama pogodovala da

engleski dobije status globalnog jezika, kao i onih koji smatraju da je taj status, osim zahvaljući pomenutim okolnostima, takođe rezultat planske, osmišljene strategije i nametanja engleskog jezika, tj. jezičkog imperijalizma. Na sličan način, mišljenja su podijeljena i po pitanju globalne dominacije engleskog jezika. Kao što ćemo u produžetku ilustrirati, dok jedni vjeruju da je ova pojava povoljna jer omogućava leksičko bogaćenje, drugi lingvisti su stava da je ona ne samo negativna, već i pogubna po druge jezike i kulture.

4. Engleski između jezičke globalizacije i purizma

Globalna priroda, status i uticaj engleskog jezika u centru su ispitivanja kontaktne lingvistike u 21. vijeku, o čemu, između ostalih, svjedoče i gore pomenuti autori. Sve češće su studije koje se bave ekspanzijom engleskog kao globalnog jezika, promjenama koje uzrokuje, diglosijom, odnosom malih i velikih jezika sa engleskim, a nerijetko se u njima zagovaraju i promovišu stavovi o zaštiti jezika i jezičkoj raznovrsnosti (Keebe 2003; Al Dabbagh 2005; Caramella 2012; Majidi 2013...). Pomenuta problematika postala je čak predmet istraživanja zasebne, nove lingvističke discipline – *ekolingvistike* ili *jezičke ekologije* koju je Ajnar Haugen, kao njen začetnik, definisao kao lingvističku disciplinu usmjerenu na ispitivanje odnosa između jezika i njegove sredine, tj. društva koje ga koristi (Haugen 1972: 323–325).

Budući da je globalni jezik, engleski ima veoma snažan uticaj na društva u kojima nije maternji jezik. Usljed velike i kontinuirane izloženosti engleskom i usljed njegovog intenzivnog prodora, u jezicima tih društava sve su veće i učestalije promjene ne samo na leksičkom, već i na drugim jezičkim nivoima. Za njih su u lingvistici jezičkih kontakata uvedeni pojmovi kao što su *anglicizacija* i *angloglobalizacija*, ali i *jezički angloglobalizami* *anglomanija* u srpskoj lingvistici (Prčić 2005; 2011), kojima se imenuje nekontrolisani priliv anglicizama i svojevrсна opijenost ovim riječima. I dok je uticaj engleskog izuzetno snažan i neosporan, različiti su stavovi prema anglicizmima unutar različitih jezičkih zajednica. U nekima je u manjoj, a u nekima u većoj mjeri prisutan purizam.

Purizam se uglavnom odnosi na fenomen zaštite jezika od spoljnih, stranih uticaja. Definiše se kao „vjerovanje da su riječi (i druge jezičke osobine) stranog porijekla neka vrsta kontaminacije kojom se prlja čistoća

nekoj jezika⁵“ (Trask 1999: 254 u Langer, Davies 2005: 3) a, otuda, i kao „namjerni pokušaj smanjenja broja stranih riječi ili izbjegavanja njihove upotrebe“⁶ Adamson (1999: 479). Kao takav, purizam nema uporište u lingvistici, već najčešće nastaje kao proizvod neznanja i nacionalizma.

Nedovoljno poznavanje jezika i jezičkih načelau tijesnoj je vezi sa jezičkim purizmom i ubjeđenjem da je svaki strani uticaj loš, pa čak i poguban za jezik. Iako je ovo vjerovanje prisutno i unutar jednog dijela jezičkih stručnjaka, ono je češće i uglavnom se pripisuje laičkom dijelu jezičke zajednice. Da je to zaista slučaj, govore nam mišljenja mnogih lingvista, među kojima i mišljenje Egona Feketea koji objašnjava da „otpor prema tuđicama dolazi mahom iz redova laičke publike, i to utoliko veći ukoliko se o jeziku, o njegovim zakonitostima i tokovima manje zna“ (Ćupić-Fekete-Terzić 2002: 128–132 u Klajn 2008: 158). Na sličan stav nailazi se i kod Langer i Dejvisa koji navode kako se „jezik razlikuje od ostalih naučnih disciplina kao što su astronomija, rimska mitologija ili fizika iz razloga što svi govornici smatraju sebe ekspertima iz oblasti jezika“⁷, zbog čega ovi autori i objašnjavaju purizam kao posljedicu narodne, folklorne lingvistike (Langer, Davies 2005: 1).

Stavovi u lingvističkoj literaturi usaglašeni su i po pitanju nacionalizma kao jednog od dominantnih uzroka jezičkog purizma. Poznata hrvatska lingvistkinja i aktivistkinja u borbi protiv jezičkog purizma, Snježana Kordić, mišljenja je da puristička shvatanja u jeziku nastaju kao direktna posljedica nacionalizma. Pozivajući se na ranija istraživanja i stavove inostranih kolega (Coulmas 1996: 83; Gardt 2000: 263; Milroy 2005: 328), ona u svojoj knjizi *Jezik i nacionalizam* (Kordić 2010: 10) objašnjava kako je jezički purizam u tijesnoj vezi sa ksenofobijom, političkim ideologijama, nacionalizmom, pa i rasizmom. Na sličan način, jezički purizam i glorifikacija jezika kao „nezamjenljivog i najvažnijeg obilježja nacije, garanta njene posebnosti, pa i samog opstanka“ posljedica su jezičkog nacionalizma i po mišljenju srpskog lingviste Ranka Bugarskog (2018: 20).

5 “The belief that words (and other linguistic features) of foreign origin are a kind of contamination sullyng the purity of a language.”

6 “The deliberate attempt at reducing the number of foreign words or avoiding their use altogether.”

7 “Language is distinguished from other academic disciplines such as astronomy, Roman mythology, or physics because all speakers consider themselves to be experts in the field of language.”

Pojavu purizma u vezu sa nacionalističkim stavovima dovodi i srpski lingvisti Ivan Klajn, koji ističe da purizam uzrokuju dva glavna razloga – jako nacionalno osjećanje i ugrožena državnost (2008: 153), što ilustruje na primjeru zemalja kao što su Francuska, Italija, Hrvatska, Češka..., koje su se usljed različitih historijsko-političkih strujanja borile protiv anglicizama, galicizama, srbizama, germanizama i sl.

Kao što se jezički purizam dovodi u vezu s pomenutim faktorima, tako se o njemu danas najviše govori u kontekstu uticaja engleskog jezika. Da je to zaista slučaj, ilustrovaćemo na primjeru nekih od zemalja sa dugom purističkom tradicijom, ali i u užem kontekstu zemalja bivše SFRJ.

Korijeni jezičkog purizma u Italiji datiraju upravo iz perioda nepostojanja jedinstvene državnosti početkom 19. vijeka (Klajn 2008: 154). Ekstremne razmjere poprimio je u doba fašističkog Musolinijevog režima 40-tih godina 20. vijeka, kada je na snazi bio zakon koji je predviđao ne samo novčanu, već i zatvorsku kaznu za upotrebu galicizama i ostalih stranih riječi u reklamama i oglasima (anglicizmi su postojali tek u malom broju u tom periodu). S padom fašističkog režima, u Italiji dolazi do istovremenog slabljenja jezičkog purizma i jačanja uticaja angloameričke kulture, što dovodi i do pojave nesmetanog priliva anglicizama (Dardano 1986; Beccaria 1992 u Leonardi 2010). Sa njima, očekivano, raste bojazan jednog dijela lingvista koji pozivaju na odgovornost institucija da se sačuva italijanski jezik, na borbu protiv anglicizama radi očuvanja kulturnih vrijednosti, kao i neophodnost prilagođavanja ili prevođenja anglicizama na italijanski jezik (Castellani 1987:140, 153; Giovanardi 2003:19; D'achille 2003:70 u Roswitha Fischer 2008). Iako iznijeti stavovi svjedoče o izvjesnom otporu prema stranom materijalu u novijem periodu italijanske lingvističke literature, oni dolaze od manjinskog dijela autora u polju nauke o jeziku i nikako nisu mjerljivi sa jezičkom situacijom tokom Musolinijevog režima.

Slična italijanskoj bila je i jezička politika u nacističkoj Njemačkoj koja je, pozivajući na čišćenje jezika od stranog materijala, ujedno potpomagala i dobro ilustrovala zastrašujuće političke i društvene prilike tog vremena i prostora, tj. *njemački nacionalizam, ksenofobični nacionalsocijalizam i rasističko ludilo* (Polenz 1998: 62, 130 u Kordić 2010: 11). Sami početak jezičkog purizma ne vezuje se, ipak, za nacističku Njemačku, već nastanak Njemačkog carstva 1871. godine, koje je omogućilo osnivanje fondacije *Allgemeiner Deutscher Sprachverein (ADSV)* sa ciljem očuvanja

njemačkog jezika, eliminacije stranih jezičkih elemenata (u prvom redu francuskih i engleskih) i njihovom zamjenom njemačkim ekvivalentima (Pfalzgraf 2009: 10–11). Iako se jezička politika u Njemačkoj promijenila, i danas postoje organizacije koje za cilj imaju očuvanje i zaštitu njemačkog jezika i borbu protiv dominantnog uticaja engleskog jezika. Jedna od poznatijih je *Verein Deutsche Sprache* koja nudi njemačke ekvivalente kao zamjenu za anglicizme koji su ušli u njemački jezik, iako među domaćim materijalom ima i riječi koje nisu ni poznate ili se uopšte ne upotrebljavaju u njemačkom jeziku (Onysko, Winter-Froemel 2011: 1556–1557). Zanimljiva je, i u prilogu je gore pomenutih tvrdnji o laičkom, a ne lingvističkom utemeljenju purizma, i činjenica da organizacijom trenutno predsjeda matematičar a ne lingvista.

Kada je u pitanju snažni jezički purizam i nacionalizam, nezaobilazno je pomenuti i Francusku, posebno što je taj jezički fenomen u ovoj zemlji prvenstveno i gotovo isključivo usmjeren prema riječima iz engleskog jezika. Razlozi za njegovu pojavu ne mogu se, pritom, tražiti u ugroženoj državnosti, već u izraženom nacionalizmu još od perioda Francuske revolucije u 18. vijeku, kada je francuski jezik posmatran kao sredstvo ujedinjenja naroda u borbi protiv apsolutističkog uređenja vlasti, a potom i kao simbol tako stvorene nacije, republike i nacionalnog identiteta. Pojava globalizacije koja je uslovlila intenzivniju saradnju i povezanost na međunarodnom nivou, nestajanje državnih granica, stvaranje EU, kao i sve veći priliv engleskog materijala, poljuljali su nacionalni suverenitet i ugrozili francuski osjećaj nacionalizma i nacionalni identitet. Da je to zaista slučaj, govori kontroverzni Tubonov zakon iz 1994. godine kojim je kao imperativ jezičke politike Francuske postavljeno očuvanje francuskog jezika. U tom cilju, naložena je obavezna upotreba francuskog jezika na poslu, javnim mjestima, obrazovanju, trgovini, audiovizuelnoj komunikaciji i sl., kao i kazna za njegovo nepoštovanje i to u visini od 3 do 10 hiljada franka za sva fizička, odnosno od 15 do 50 hiljada za pravna lica (Cohen 2012: 15). Iste godine izdat je i rječnik *Dictionnaire des Termes Officiels* sa spiskom od čak 2500 zabranjenih anglicizama (Grigg 1997: 374 u Cohen 2012: 15). Iako je Tubonov zakon iste godine proglašen nevažećim, a zatim značajno modifikovan i ublažen, puristička shvatanja i dalje su izražena u Francuskoj. O tome svjedoče aktivnosti Francuske akademije kao državne institucije osnovane još u 17. vijeku u cilju očuvanja francuskog jezika, među kojima se posebno izdvaja činjenica da je ova institucija prije

svega nekoliko godina (2011.) objavila na svom veb-sajtu spisak nepoželjnih anglicizama i prikladnih domaćih zamjena (Cohen 11: 2012).

Manje ekstreman, ali takođe veoma snažan purizam osjetan je bio i u susjednoj Hrvatskoj u kojoj upotreba stranih riječi nikada nije bila zakonski kažnjiva, ali u kojoj otpor prema pozajmjenicama datira još od germanizacije hrvatskog i vladavine pod Austrougarskom. Nakon raspada Jugoslavije i podjele srpskohrvatskog jezika, purizam u Hrvatskoj postao je usmjeren i protiv srbizama, o čemu, kako Klajn navodi (2008: 157), posebno govori knjiga *Govorimo hrvatski* (Dulčić 1997) koja nalaže zamjenu srpskih riječi hrvatskim, bilo arhaizmima, bilo novim kovanicama – tzv. *tudmanicama*⁸. Danas, sa sve većim uticajem engleskog i globalizacije, purizam u Hrvatskoj prvenstveno je usmjeren na čišćenje jezika od priliva riječi engleskog porijekla i njihovu zamjenu hrvatskim riječima. Runjić-Stoilova i Pandža (2010: 238) u svom radu, koji se bavi adaptacijom anglicizama u govoru na hrvatskim televizijama, zaključuju npr. da je „hrvatski jezik u opasnosti“ i da „treba činiti sve za promicanje izvorne hrvatske riječi“. Redu glasnijih protivnika anglicizama svakako pripada Nives Opačić koja smatra da je prisustvo engleskog jezika u hrvatskom krivac za pojavu tzv. „jezičnih nakaza“, a posebno u jeziku medija u kom je komunikacija „zbog preobilja engleskih riječi ozbiljno narušena i hrli prema nerazumljivosti“ (Opačić 2006: 6). Da situacija u hrvatskom ipak nije ovako dramatična i alarmantna, govore radovi drugih lingvista, osim gore pomenute Snježane Kordić. U njima se zauzimaju drugačiji, objektivni stavovi koji se sastoje u prihvatanju stranih riječi uz istovremenu brigu o jezičkoj standardizaciji. U tom smislu nezaobilazno je pomenuti Branimira Belaja i Gorana Tanacković-Faletara (2007: 23) koji smatraju da bi trebalo: „na ulazu u hrvatski jezični sustav postaviti ljestvicu čiju bi visinu riječi iz stranih jezika mogle preskočiti samo ukoliko zadovoljavaju tri načela normativnosti...: načelo funkcionalne opravdanosti, načelo maksimalne moguće supstitucije i načelo potpune adaptacije na svim razinama jezičnog opisa.“ Slično mišljenje ima i Vesna Muhvić-Dimanovski koja se u svojoj monografiji *Neologizmi: problemi teorije i primjene* (2005: 32) zalaže za princip elastične stabilnosti u jeziku, smatrajući da ni pretjerani purizam ni pretjerana otvorenost jezika ka stranom materijalu ne mogu

8 Tudmanice predstavljaju hrvatske kovanice čije se ime duguje prvom predsjedniku nezavisne Hrvatske, kada je i otpočela nova faza jezičkog purizma u ovoj zemlji, usmjerena na potiskivanje srbizama.

biti dobri. Nadalje, određene engleske pozajmljenice i jezičke inovacije nastale pod uticajem engleskog jezika smatraju se čak i poželjnim u kroatističkoj lingvistici. U tom smislu neophodno je kao primjer navesti stav Starčevića (2006: 652) po kome su „vrlo praktični i jezično ekonomični“ čak i imenski sklopovi, tj. sintagme u okviru kojih ispred glavne imenice stoji druga, u atributivnoj ili apozicijskoj službi. Kao prilog tvrdnji da su izvedeni pridjevi u ovakvim sintagmama „morfološki nezgrapni“ i zbog toga rjeđi u upotrebi od imenica, govori podatak da i sami pretraživač na hrvatskom nudi oko 270 pojavnica za sintagmu *internetska veza*, a čak 52000 rezultata za sintagmu *internet veza* (Starčević 2006: 652).

Situaciju u crnogorskom jeziku neophodno je sagledati kroz jedan širi politički i lingvistički kontekst i situaciju u srpskom jeziku, što je do 2006. godine bio zvanični naziv i za jezik u Crnoj Gori. U srpskom i crnogorskom, kao zajedničkom jeziku⁹ koji obiluje latinizmima, turcizmima, galicizmima, germanizma, a danas pogotovo anglicizmima, situacija nije bila slična kao u pomenutim jezicima. Klajn ističe da „u srpskom jezičkom standardu nikada nije bilo purizma u ozbiljnijim razmerama“ (2008: 155), te da, kako objašnjava Brborić (u Plankoš 1996: 28–33) „srpska jezička kultura, kad je reč o tuđicama, srodna je poljskoj, ruskoj, pa i engleskoj, a nesrodna češkoj, hrvatskoj, slovenačkoj, mađarskoj i njemačkoj“ (2008: 156). U prilog ovoj tvrdnji Klajn pominje Mitra Pešikana koji je takođe mišljenja da purizam „nikad nije vladao u srpskoj jezičkoj kulturi“ (Radovanović 1996: 176 u Klajn 2008: 170), kao i mnoge druge uticajne lingviste sa otvorenim i objektivnim stavovima prema prilivu pozajmljenica dok god je taj priliv u skladu sa sistemom jezika primaoca i njegovim potrebama, a ne pomodarstvom i prestižom (Ćupić-Fekete-Terzić 1996, 2002; Fekete-Ćupić-Terzić 2005; Ivić 1996; Plankoš 1996; Piper 2003 u Klajn 2008). Da ni danas, u svjetlu globalnog uticaja engleskog jezika, ne postoji veliki otpor ili strah od anglicizama u srpskom i crnogorskom jeziku i njihovim lingvističkim krugovima, najbolje govore radovi koji problematizuju ovu temu. Ispitujući anglicizme u crnogorskom jeziku računarstva, Igor Ivanović, naime, ističe da „crnogorski jezik ne može (i ne treba) da ostane zatvoren za uticaje koji mu dolaze sa strane, u ovom slučaju iz engleskog jezika“ (2012: 439). Slično gore navedenom mišlje-

9 Kao potpisnici Deklaracije o zajedničkom jeziku, stava smo da se u pogledu srpskog, crnogorskog, hrvatskog i bosanskog jezika radi o jednom lingvističkom a više političkih jezika.

nju hrvatskih kolega koji slikovito upućuju na potrebu postojanja ljestvice koju bi na ulazu u hrvatski jezik mogle da preskoče one pozajmljenice koje ispunjavaju načelo opravdanosti, adaptacije i supstitucije (Belaj, Tanacković Faletar 2007: 23), Ivanović takođe objašnjava da bi, „trebalo da postoji odgovarajući filter, koji će razdvojiti potrebne od nepotrebnih računarskih anglicizama, odnosno, ... neka granica koja će biti određena odgovarajućim kriterijumima“ (2012: 440). U istom maniru, Igor Lakić u svom radu „Anglicizmi u crnogorskom jeziku“ apeluje na pronalaženje mjere između dva ekstrema– jezičkog purizma, koji sprječava bilo kakav uticaj engleskog na crnogorski, iantipurizma, koji omogućava nekontrolisano i nesistematično preuzimanje stranih riječi (2008: 327). U nepostojanju drugih radova koji se ovom problematikom bave u crnogorskom jeziku, može se zaključiti se da negativni uticaj anglicizama u ovom jeziku ne pripisuje njihovom velikom prilivu, već njihovom nesistematičnom, direktnom preuzimanju bez adaptacije koja bi bila u skladu s normama crnogorskog jezika.

U naučnom diskursu jednog od najistaknutijih srpskih lingvista, Tvrtka Prčića, često se provlače pomenuti termini i izrazi kao što su *anglicizacija*, *anglomanija*, *anglocultura*, *angloglobalizacija*, *jezički angloholizam*, a prisustvo engleskih riječi u srpskom na više mjesta opisuje se „neveselim“, „poražavajućim“, „zabrinjavajućim“. Iako se među pomenutim-kovanicama i opisima prvi mah može napraviti analogija sapurističkim konstatacijama nekih od gore navedenih hrvatskih lingvista (Runjić-Stoilova i Pandža 2010; Opačić 2006), Prčić je protiv odbacivanja stranih riječi i njihove prisilne zamjene domaćim. On, naime, zastupa stav koji se temelji, kako i sâm kaže, na *integraciji*, a ne *segregaciji* stranih riječi u srpskom jeziku koji treba da bude otvoren za „doprinosa reči stranog porekla njegovom izražajnom potencijalu i, u skladu s tim, njihovo uklapanje u sistem srpskog jezika, kako bi takve reči postepeno bile prihvaćene od strane (većeg dela) jezičke zajednice i kako bi se vremenom izborile za status odomaćene reči“ (2011: 135–136). Kao i pomenute hrvatske kolege koje zauzimaju otvoren stav po pitanju anglicizama, Prčić se zalaže za prihvatanje stranih riječi dok god je ono praćeno brigom o jezičkoj standardizaciji. U tom smislu, Silaški (2012: 85) smatra prisustvo anglicizama u ekonomskom registru srpskog jezika „u potpunosti“ opravdanim, ističući, međutim, kako je istovremeno neophodno čuvati jezik od „pozajmljenica nakaradnog, hibridnog, ili neadaptiranog oblika“. Na prisustvo anglicizama u registru sporta slično gleda i Ćirić-Duvnjak (2013: 69–71) koja ističe

da je veliko prisustvo anglicizama u jeziku sporta prirodno zbog samog porijekla većine sportova, te da nikako „ne predstavlja barijeru, već most koji omogućava lakše sporazumevanje čak i između osoba koje ne posjeduju visoki nivo poznavanja engleskog jezika“.

Ni u radovima koji ovu temu ispituju u bosanskom jeziku ne može se govoriti o zatvorenom stavu prema anglicizmima ili o ugroženosti ovog jezika pod uticajem engleskog. Kao i u kroatističkoj, srbističkoj i montenegrističkoj lingvistici, i ovdje preovladava mišljenje da anglicizme ne treba odstranjivati već da njihov priliv treba da bude u skladu sa načelima jezičke politike i bosanskog jezika (Šehović 2009). Baveći se pozajmljenicama u registru mode u bosanskom jeziku, Ćoralić i Šehić (2014: 23) po ugledu na gore izneseno mišljenje Belaja i Tanacković-Faletara (2007: 23) zauzimaju funkcionalni umjesto purističkog stava, objašnjavajući kako strani materijal može u određenom kontekstu biti funkcionalniji od postojećih, domaćih ekvivalenata. To je, po svemu sudeći, i dokazano u studiji koju su Skopljak i Dubravac (2019) sprovele o upotrebi anglicizama u bosanskom jeziku – rezultati upućuju da su govornici bosanskog otvoreni prema riječima iz engleskog budući da su gotovo jednako birali engleske i domaće riječi.

Iz svega navedenog nameće se zaključak da otpor prema stranom materijalu ne samo da nije opravdan zbog svoje neutemeljenosti u nauci, nego nije ni moguć u praksi. To najbolje dokazuju navedeni primjeri društava koja se, i uprkos snažnoj purističkoj tradiciji i institucionalnoj borbi suzbijanju anglicizama, nisu mogla oduprijeti njihovom prilivu. Kao što je čišćenje jezika od pozajmljenica i njihovo prisilno zamjenjivanje domaćim kovanicama nemoguće i, samim tim, pogrešno, pogrešno je ina prisustvo i upotrebu anglicizama gledati kao na stranputicu koja vodi dogubljenja sopstvenog jezičkog i nacionalnog identiteta. Kako navode Mišić Ilić i Lopičić, „priznavanje činjenice da je engleski jezik sredstvo globalne komunikacije ne mora da znači negiranje dominantne i presudne uloge nacionalnih jezika kao sredstva ne samo komunikacije već i identifikacije, i u jezičkom i u kulturološkom smislu“ (2011: 271). Umjesto toga, neophodno je na umu imati prednosti koje uticaj engleskog jezika ima i u pogledu leksičkog bogaćenja zasebnih jezika i u pogledu omogućavanja međusobne komunikacije na globalnom nivou, što posebno ilustruju anglicizami u stručnim jezicima širom svijeta, koji upravo zahvaljujući svom raširenom prisustvu i upotrebi imaju status internacionalizama. Tome u prilog govo-

ri stav Marije Turkkoja izjednačava purizam s jezičkom kulturom (Turk, Opašić 2008: 85), ali za internacionalizme u jeziku nauke još u svom ranijem radu ističe da su „ne samo mogući i dopušteni, nego i potrebni zato što zbog međunarodne povezanosti u znanosti oni postoje u svim jezicima... i jer omogućuju precizniji način izražavanja te funkcionalno i stilističko raslojavanje standardnoga jezika“ (Turk 1996: 77 u Drljača 2006: 68).

Za kraj, želimo da istaknemo činjenicu da je svrha lingvistike opisivanje upotrebe, a ne njeno purističko nametanje i preskriptivizam jer jezik i njegove osobine ne mogu biti prihvatljivi i neprihvatljivi, dobri ili loši (Langer, Davies 2005: 7). Ovo je stav i većine drugih anti-purista, među kojima i gore pomenutog Anđela Starčevića koji ističe kako „preskriptivno neodobravanje jezičkih promjena s jedne strane nikako ne bi smjelo biti razlogom deskriptivnog prešućivanja s druge...“, i to posebno ako se ima na umu „da je glavna zadaća lingvistike opisivanje jezika, a ne njegovo propisivanje“ (2006: 654–655).

5. Zaključak

U ovom radu ispituje se priroda engleskog kao globalnog jezika. U tom cilju, pošli smo od koncepta globalizacije i faktora koji su usloveli da engleski dobije titulu globalnog jezika. Budući da je glavni cilj rada da prikaže odnos prema takvoj ulozi i uticaju engleskog jezika, u njegovom centralnom dijelu nudi se uvid u dominantne lingvističke stavove o ovom pitanju, pri čemu smo posebnu pažnju posvetili prostoru BHSC jezika. Pregled stavova dat je, pritom, kroz prizmu jezičkog purizma kao nezaobilaznog fenomena u kontekstu međujezičkih uticaja, zbog čega se na samom početku ovog dijela rada nudi njegovo osnovno objašnjenje. Nakon uvida u odnos prema anglicizmima i engleskom jeziku, nasamom kraju rada skreće se pažnja na neophodnost zauzimanja deskriptivnog, a ne preskriptivnog pristupa proučavanju jezika, te otuda i na ulogu koju anglicizmi imaju u pogledu leksičkog bogaćenja jezika koji ih preuzimaju, kao i uopšte na značaj engleskog jezika na nivou globalne komunikacije.

Kao što je nemoguće zamisliti svijet u kom ljudi ne bi dolazili u kontakt jedni sa drugima, isto tako nepojmljivo je da jezici kojim se oni služe budu izolovani od međusobnih dodira. Jezik nije zatvoren, nego otvoren sistem koji se razvija i bogati zahvaljujući raznim jezičkim procesima među kojima posebno mjesto pripada pozajmljivanju iz drugih jezika. Engleski jezik, sa statusom koji danas ima i sa svojom dugom historijom kontakata i

pozajmljivanja iz drugih jezika, savršen je primjer za to. Jezik je „duboko ukorenjen u prirodno biće svakog govornika“ (Čupić-Fekete-Terzić 2002: 130) i ono što ga može ugroziti nisu pozajmljenice, već vanjezički čioniooci – nepovoljne društvene, političke, ekonomske i kulturne prilike zemlje u kojoj se on govori.

LITERATURA

- Adamson, Sylvia. “Early Modern English Lexis and Semantics.” *The Cambridge History of the English Language*, vol. III, 1999.
- Al Dabbagh, A. “Globalism and the universal language.” *English Today* 21 (2), 2005, 3–12.
- Antonio, R. J. and A. Bonanno. “Conceptualizing the global – A new global capitalism? From –'Americanism and Fordism' to 'Americanization-Globalization'” *American Studies* 41: 2-3, 2000, 33-77.
- Barbarić, Tina. „Odnos hrvatskih medija prema engleskome jeziku: snobovi ili trensetteri?“ *Medianali*, Vol.5, No.10, 2011, 93–106.
- Baugh, Albert C., *A History of the English Language*, London, Routledge & Kegan Paul Ltd., 1951.
- Belaj, B., G. Tanacković Faletar. “Jedan mogući teorijski model pristupa analizi jezičnoga posuđivanja.” U *Jezikoslovlje* 8, Zagreb, 2007, 5–25.
- Berndt, Rolf, *A History of the English Language*, Leipzig, VEB Verlag Enzyklopädie Leipzig, 1982.
- Brook, G. L., *A History of the English Language*, London, Andre Deutsch, 1958.
- Bugarški, Ranko. *Govorite li zajednički?* Biblioteka XX vek, Beograd 2018.
- Caramella, N. “Is English a Killer Language Or an International Auxiliary? Its Use and Function in Globalised World.” *International Journal of Language, Translation and Inter-cultural Communication*, (1) 1, 12, 2012.
- Claiborne, Robert, *The Life & Times of the English Language*, London, Bloomsbury Publishing Ltd., 1991.
- Cohen, Laura. “The French Identity Crisis: Fending Off the Franglais Invasion.” *Honors Projects*, 5, 2012.
- Coulmas, F. *Gewählte Worte*, Frankfurt/New York, 1996.
- Crystal, David. *English as a Global Language*. (2nd ed. First ed., 1997), Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Culpeper, Jonathan, *History of English*, Oxon, Routledge, 2005.
- Čirić-Duvnjak, K. „Uloga anglicizama u sportskoj terminologiji srpskog jezika.“ *SPORT – nauka i praksa*, Vol.3, 2013, 63–70.

- Ćoralić, Z., M. Šehić. "Posuđenice u modnom nazivlju." *Riječ, br. 11*, Nikšić, 2014.
- Ćupić D., E. Fekete, B. Terzić. *Slovo o jeziku, knjiga prva*. Beograd, 1996.
- Ćupić D., E. Fekete, B. Terzić. *Slovo o jeziku, knjiga druga*. Beograd, 2002.
- Drljača, Branka. „Anglizmi u ekonomskome nazivlju hrvatskoga jezika i standardnojezična norma“. U *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja, Vol. 18 No. 1*, 2006, 65–85.
- Eco, Umberto. *The Search for the Perfect Language*. Blackwell, Oxford UK & Cambridge USA, 1995.
- Fischer, Roswitha, Hana Pulaczewska (eds.). *Anglicisms in Europe: Linguistic Diversity in a Global Context*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2008.
- Galović, T. *Putevima krupnog kapitala i globalizacije*. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2017.
- Gardt, A. "Sprachnationalismus zwischen 1850 und 1945." A.Gardt (ur.), *Nation und Sprache. Die Diskussion ihres Verhältnisses in Geschichte und Gegenwart*, Berlin/New York, 2000, 247–271.
- Graddol, D. *The Future of English*. London: The British Council. 1997.
- Haugen, E. *The Ecology of Language*. Stanford University Press. 1972.
- Ivanović, Igor. „Problematika anglicizama.“ *Matica crnogorska*, 2012, 429–440.
- Jovičić, Miladin; Gračanin, Dejan. "The Limits of the Phenomenon of Globalization." *ECONOMICS Innovation and economic research, v. 1, n. 1*, 2013, 35–44.
- Kachru, B. B. "World Englishes: Agony and ecstasy." *Journal of Aesthetic Education, 30 (2)*, 1996, 135–155.
- Keebe, D. "Language Policy and Linguistic Theory". In J. Maurais & M. Morris (Eds), *Languages in a Globalising World*. Cambridge University Press, 2003.
- Klajn, Ivan. „Purizam i antipurizam u današnjem srpskom jeziku.“ *Južnoslovenski filolog, LXIV*, 2008, 153–176.
- Kordić, Snježana. *Jezik i nacionalizam*. Durieux, Zagreb, 2010.
- Lakić, Igor. „Anglicizmi u crnogorskom jeziku.“ *Njegoševi dani: zbornik radova*, 2008, 321–328.
- Langer, Nils & Davies, Winifred. "An Introduction to Linguistic Purism". Langer, Nils & Davies, Winifred (eds.) *Linguistic Purism in the Germanic Languages*, Berlin: de Gruyter, 2005, 1-17.
- Leonardi, Vanessa. "The Effects of Globalization on Italian Specialised Language: The Case of Anglicisms in Job Advertisements." *Globalization in English Studies*, M. Georgieva & A. James (eds), Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2010, 157–177.

- Lončar, Jelena. „Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja“. *Geoadria*, 10/1, 91-104, 2005.
- Majidi, A. “English as a Global Language; Threat or Opportunity for Minority Languages?” *Mediterranean Journal of Social Sciences* 4 (11), 2013, 33–38.
- Milardović, A. *Globalno selo - sociologija informacijskog društva i cyber kulture*. Zagreb, 2010.
- Milroy, J. “Some effects of purist ideologies on historical descriptions of English.” N. Langer/W. Davies (ed.), *Linguistic purism in the Germanic languages*, Berlin, 2005, 324–342.
- Mišić-Ilić, B. & Lopičić, V. „Pragmatički anglicizmi u srpskom jeziku.“ *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 54 (1), 2011, 261–73.
- Momčilović, N. „Evropska višejezičnost i uloga engleskog jezika“. Zbornik radova Filologija i univerzitet, ur. Bojana Dimitrijević, 617–629, 2012.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna. *Neologizmi: problemi teorije i primjene*. Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005.
- Onysko, A., E. Winter-Froemel. “Necessary loans – luxury loans? Exploring the pragmatic dimension of borrowing”. *Journal of Pragmatics* 43/6, 2011, 1550–1567.
- Opačić, N. *Hrvatski u zagradama: globalizacijske jezične stranputice*. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2006.
- Pavić Panić, A. „Koncept engleskog jezika kao lingve franke i njegova uloga u ofmiranju obrazovnih jezičkih politika u Evropi.“ *Inovacije u nastavi*, XXX, 130–137, 2017.
- Pfalzgraf, Falco. “Linguistic Purism in the History of the German language“. In *Landmarks in the History of the German Language*, eds Geraldine Horan, Nils Langer, Sheila Watts, Publisher: Lang, January 2009.
- Philipson, Robert. *Linguistic imperialism*. OUP, 1992.
- Prčić, Tvrtko. *Engleski u srpskom*. Novi sad: Filozofski fakultet, 2005, 2011.
- Runjić-Stoilova, Anita i Anamarija Pandža. „Prilagodba anglizama u govoru na hrvatskim televizijama.“ *Croatian studies review - Časopis za hrvatske studije*, Vol. 6, 2010, 229–240.
- Ritzer, George. “Globalization, mcdonaldization and americanization“. *The mcdonaldization thesis: explorations and extensions*. SAGE Publications Ltd, London, 1998, pp. 81-94.
- Ritzer, George, and Todd Stillman. “Assessing McDonaldization, Americanization and Globalization.” *Global America?: The Cultural Consequences of Globalization*, edited by Ulrich Beck, by Natan Sznajder and Rainer Winter, Liverpool University Press, 2003, pp. 30–48.
- Silaški, N. *Srpski jezik u tranziciji. O anglicizmima u ekonomskom registru*. Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2012.

- Skopljak, Nadja, Vildana Dubravac. "The Impact of English on the Bosnian Language and the Use of English Words in Bosnian". In *Hum XIV* 22, Mostar, 2019.
- Skutnabb-Kangas, T. "Why should linguistic diversity be maintained and supported in Europe?" In: Beacco, J. C., Byram, M. (Eds.). *Guide for the Development of Language Policies in Europe: From Linguistic Diversity to Plurilingual Education*, Strasbourg: Council of Europe, 2002: 1–20.
- Starčević, Anđel. „Imenice kao atributi – nove strukture u hrvatskom jeziku.“ *JEZIK i mediji - jedan jezik: više svjetova* / Jagoda Granić (ur.), Zagreb/Split: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 2006. 645–656.
- Šehović, Amela. „Mjesto i funkcija anglicizama u savremenom bosanskom jeziku“. U *Pismo, časopis uza jezik i književnost*. Bosansko filološko društvo, Sarajevo 2009, 122-138.
- Turk, Marija, Maja Opašić. "Linguistic borrowing and purism in the Croatian language." *Suvremena lingvistika* 65/1, 2008, 73–88.

Jovana Đurčević

ENGLISH AS A GLOBAL LANGUAGE: LINGUISTIC GLOBALIZATION AND LINGUISTIC PURISM

Summary

The emergence and growth of globalization have caused English to become a global means of communication. Thanks to various non-linguistic factors, especially the military and political power of Great Britain and the rapid economic and technological development of the USA, English is used now as an official or the major foreign language worldwide. This situation has given rise to the uncontrollable influx of Anglicisms, but also to the linguistic purism and strong resistance to these words. This paper seeks to offer an overview of the prevailing linguistic attitudes towards English as a global language. A special attention has been paid to the way in which this topic is treated in the BCSM languages. Finally, by reiterating the scientific unfoundedness of the claim that English is a global threat to other languages and the impossibility of eradicating Anglicisms, the paper draws attention to the importance of taking a descriptive approach to language.

Key words: globalization, English language, global language, Anglicisms, purism, BCSM languages